

ALICA BARTKOVÁ

TRHLINA

FORZA

FORZA MUSIC • 2014

Copyright © Alica Bartková, 2014
Slovak edition © FORZA MUSIC, spol. s r.o., 2014
All rights reserved

ISBN 978-80-89359-63-9

ALICA BARTKOVÁ

TRHLINA

— VIDÍM AKÉHOSI STAROVEKÉHO BOJOVNÍKA ob-
lečeného v kuse látky obviazanej koženými opaska-
mi, s koženými náramkami, s veľkým kovovým štítom
a s kopijou. Tvár má zamazanú čiernymi machuľami, ruky
tiež, na nohe asi päťcentimetrovú reznú ranu a popri tom
všetkom vonia parfumom Aqua di Gio od Giorgia Ar-
maniho. Ako je to možné? Jedine tak, že je to buď herec
alebo komparzista z filmu. Alebo mám veľmi živú haluci-
náciu, čo by bolo dosť zlé. Mapujem situáciu: umývadlá,
zrkadlá, kachličky... Toaleta. Čo tu robím? Chcela som ísť
na záchod? Bola som už, či ešte nie? Netreba mi. Asi som
už bola. Kde som?

„Prepáčte, kde to sme?“ spytujem sa bojovníka. Teraz
na mňa pozerá rovnako nechápavo ako ja na neho. Ten
pohľad poznám. Už som ho zažila veľakrát. Zvažuje, či to
myslím vážne, či si robím srandu, či som blázon, a či mi
má vôbec odpovedať. Po chvíli povie: „Sme na toalete.“

„To viem, ale kde?“

„Ako to myslíte... kde?“

„Táto toaleta je predsa v nejakej budove. Ja chcem ve-
dieť v akej.“

„To myslíte vážne?“

„Trpím poruchou krátkodobej pamäte a občas sa mi
stáva, že zabudnem, kde som.“

Najprv na mňa neveriacky pozerá, no keď zistí, že to
myslím vážne, vyhrkne: „Sme v Národnom divadle.“

„Aha.“ Už mi to dáva zmysel. Viem, že kamarátka Soňa

mi pred časom hovorila niečo o nejakom predstavení, zrejme som naň išla s ňou.

„Teraz je pätnásťminútová prestávka,“ informoval ma bojovník. „Mimochodom, ste na toalete pre hercov. Ako ste sa sem dostali?“

„Ja neviem.“

„Že sa vôbec pýtam... Naozaj mávate až také výpadky? Už som o tom počul, ale nikdy som nikoho takého nestretol.“

„No vidíte, tak už ste stretli.“

Vo vrecku nohavíc mi vibruje telefón. Soňa. Zdvihnem.

„Kde si, prosím ťa?!“

„Som na toalete.“

„Išla si tam už pred desiatimi minútami. Zase máš výpadok?“

„Hej.“

„No zbohom! O chvíľu končí prestávka. Počkám ťa vo vestibule.“

„Okej.“

Bojovník si umýva ruky, roztiera si tmavé tiene pod okom a úkosom ma pozoruje.

„Všetko v poriadku?“ pýta sa.

„Áno. Prosím vás, ako sa dostanem do vestibulu?“

„Rovno a doľava. Potom schodmi a zase rovno.“

„Ďakujem. Tak nech sa vám vydarí predstavenie.“

„Mojá časť sa skončila. Už prídem iba na ďakovačku.“

„Aha. Tak na záver vám zatlieskam.“

Kráčam dlhou chodbou, ako mi povedal. Schod za schodom a narazím na ďalšieho muža obaleného v červenej látke. Viem, že Spartania mali červené odevy, aby nebolo vidieť ich zranenia. Oveľa podstatnejšia informácia pre môj život by však bola vždy si pamätať, kde som.

— AK NIEČO PRASKNE, JE TO DÔSLEDKOM veľkého tlaku. Veľkosť tlaku je však relatívna. Na niečo stačí menší, na niečo treba vynaložiť oveľa väčší. Na to, aby praskla žuvačka, stačí vypustiť z úst dostatočné množstvo vzduchu. Na to, aby praskla zemská kôra, je potrebný tlak žeravej lávy, ktorý je miliardy krát vyšší. Predstavujem si, že moje trhliny v pamäti vznikajú tak, že minulosť sa preťahuje s budúcnosťou takou silou, až napokon praskne lano kdesi uprostred. V prítomnosti, kde je mi neznáma minulosť aj budúcnosť. A vlastne aj prítomnosť. Ocítam sa na miestach, ktoré nepoznám, a keď ich aj poznám, netuším, ako som sa tam dostala. Odrazu som v situáciách, ktoré si neviem vysvetliť, a tak mi chvíľu trvá, kým ich pochopím. Veziem sa vo výťahu a neviem, na ktoré poschodie a prečo, idem po ulici a neviem kam, varím večeru a nespomínam si pre koho, ba nespomínam si, že som vôbec niekoho pozvala. Prásk, a pri krájaní póru mi dôjde, že minulosť sa kamsi vyparila. Prásk. Pri pozeraní sa do výkladnej skrine na ulici vidím svoj odraz na skle a netuším, kam som mala namierené. Puk. Som v neznámom výťahu s dvoma cudzími ľuďmi a pozerám na číslice, ktoré postupne svietia: 3, 4, 5... Netuším, kde zastane.

Takýchto situácií som si naozaj užila dosť. Začalo sa to, keď som mala asi osem rokov. Mama so mnou išla na kolotoče, ktoré prišli do nášho mesta. Sedela som spolu s ňou vo veľkej bielej labuti a nechápala som, ako sme sa tam dostali. Moje otázky nebrala vážne, labute sa začali

točiť, spolu s nimi celý svet a ja som kričala ostošesť. Nie preto, že by som mala hrôzu z točenia, ale preto, lebo som mala prvý výpadok pamäte. Vypadla mi následnosť. Spomínala som si len na to, ako sme išli z domu, a ďalej nič. Akoby som sa práve prebrala zo spánku bez sna. Najskôr sa to stávalo len raz, dvakrát za rok, potom čoraz častejšie. Teraz sa mi to stáva v priemere raz za mesiac a stále je to rovnako nepríjemné. Má to však jednu výhodu – môj stav slúži ako výhovorka, keď sa mi niekam nechce ísť, alebo na niekoho nemám náladu.

Keď sa ocitnem v tejto pomyselnej trhline, už nemám taký strach ako kedysi. Spočiatku to bolo fakt hrozné, úplný horor, teraz už aspoň viem, že je to amnéziou a viacmenej zachovávam pokoj. Niekedy sa mi z pamäti stratí niekoľko sekúnd, občas niekoľko minút, a sem-tam je to aj hodina. Môj psychiater hovorí, že som zvláštny prípad, pretože až hodinové straty pamäti sú pri mojej diagnóze nezvyčajné. Aspoň niečo je teda na mne nezvyčajné. Z môjho pohľadu som celkom priemerný človek, ktorý v ničom obzvlášť nevyniká, nemá na nič talent, a ak mám byť k sebe úprimná, neoplývam ani nadmernou inteligenciou. Zrejme nastala nejaká podivná zhoda okolností, v dôsledku ktorých som sa dostala do školy so zameraním na dejepis a výtvarnú výchovu. Určite mi bola dopriata trocha šťastia, pretože som ju aj dokončila. Ako malá som síce chodila na výtvarný krúžok, ale vždy to bolo iba preto, lebo mama s otcom zastávali názor, že by som z prin-

cípu mala chodiť na nejaký krúžok. A keďže som nebola ani športovo zdatná a hudobný sluch sa mi zďaleka vyhol, chodila som raz do týždňa poctivo čmárať nevydarené práce. To mi v postate zostalo aj počas vysokej, ale tam sa vždy dalo vyhovoriť na abstraktné umenie a o jednej machuli spravenej za pol minúty, som pokojne mohla napísať desať strán textu. Takto som sa neskôr dostala aj k svojej práci, ku ktorej mi stačí prehľad z histórie, umenia a dobrá slovná zásoba.

Pozriem na hodiny v kuchyni. Pol ôsmej. Čas ísť do práce. Dopijem kávu, položím hrnček na stôl a vychádzam von prežiť ďalší deň.

— MYSLÍTE SI, ŽE VÄČŠÍ GÝČ AKO REZ punčového koláča alebo veľká ružová mašľa vo vlasoch blondíny neexistuje? Existuje. Pozerám sa na obrázok pozlátenej misky z Marcoliniho obdobia, zdobenú ovocím a kvetmi, s rozmermi 10 x 21 cm, s odhadovanou cenou šesťstopäťdesiat eur a napadá mi jediné – gýč. Vyzerá ako pozlátená zmrzlina z McDonaldu, posypaná cukríkmi, ktorá navyše nie je jedlá. Fuj. No môj vkus nie je dôležitý. Je to moja práca. V aukčnej spoločnosti už robím takmer päť rokov. Skúmam výrobky ľudskej činnosti, umenie, pokusy o umenie, niekdajšie produkty bežnej potreby, ktoré po desiatkach, stovkách rokov nadobudli stokrát vyššiu hodnotu. Skúmam pravosť, odhadujem cenu, posudzujem stav... Občas sa čudujem, ako môžu byť ľudia natoľko hlúpi a kupovať také škaredé veci. Možno ich väčšina z nich vníma ako investíciu, ako niečo, čo časom nadobudne ešte vyššiu hodnotu. Pochybujem, že by si niekto kúpil dvesto rokov starú klasicistickú komodu, hodiacu sa do interiéru prastarej mamy za tridsaťšesťtisíc eur len preto, že sa mu ohromne páči. Alebo drevený pozlátený rámik s oválnym obrázkom kostola, s rozmermi 22 x 14 cm, za vyvolávaciu cenu deväťdesiat eur. Alebo tridsaťštyri centimetrového sedacieho kokeršpaniela z porcelánu, vyrobeného v Maďarsku po roku 1950 za stopäťdesiat eur. Ak áno: ZA PENIAZE SI VKUS NEKÚPITE!

Keď si myslím, že každodenná dávka nevkusy je už vyčerpaná, z omylu ma vyvedie ďalší predmet na obra-

zovke počítača. Pozerám sa na porcelánovú lampu v tvare dievčenskej busty a napadá mi jediné: je toto vôbec možné?! No aby som starožitnostiam nekrivdila – sem-tam sa v našom katalógu nájdu aj naozaj vkusné veci. Napríklad stredoveké nože, meče, orientálne dýky... Celkovo sú bodné zbrane jednými z najkrajších starožitných predmetov. Kde-tu pekný kus nábytku z dreva, aj keď sa priznám, že doma by som žiaden starožitný nábytok nechcela mať. Staré tmavé drevo a zväčša mohutný vzhľad skríň, komôd a vitrín, pôsobí na mňa zatuchnuto a trochu strašidelne. Ale ako kúsok sám osebe, kdesi v múzeu, kde mu je venované čestné miesto so zákazom používania na to, na čo bol pôvodne vyrobený, je celkom zaujímavým objektom. Estetickú úroveň našich katalógov asi aj tak držia kovové predmety a šperky. Sklo, porcelán a ostatné materiály ma nikdy príliš nebrali.

Pozriem na hodiny. Desať pätnásť. O jedenástej mám byť u klientky. Šéf ma poslal ohodnotiť nejaké jej dedičstvo, ktoré má bohvie po kom. Býva na dedine, vzdialenej asi tridsať kilometrov, kde som dosiaľ nebola. Je načase vyraziť.

— PANI SO ZOŠŤÚVERENOU POKOŽKOU, vlasmi bielymi ako sneh a krikľavo červeným rúžom na perách sa mi snaží nahovoriť, že červeno vrstvený tanier s leptaným dekórom jeleňa, stromov a kvetov je z čias Márie Terézie a je to vraj rodinné dedičstvo hodné najmenej šesťsto eur. Ja sa jej snažím vysvetliť, aj keď tým u nej vzbudzujem len pohoršenie, že tanier je pravdepodobne z Moravy, z dvadsiatych, tridsiatych rokov 20. storočia, čo má od čias Márie Terézie dosť ďaleko. A má hodnotu najviac stopäťdesiat eur. Pani je už buď senilná, alebo má zlostnú povahu, no celá sa trasie, ukazuje chudým bielym traslávým prstom, ktorý už trochu kriví reuma, na tanier a spomedzi narúžovaných ovisnutých pier prská sliny.

„To sa teda veľmi myľite, mladá dáma! Ja viem, čoho je ten tanier hodný.“

S niektorými ľuďmi sa fakt nedá vyjsť. „Nehnevajte sa, ale ja to viem tiež. Neviem, kto vám povedal taký nezmysel, že je z čias Márie Terézie, ale ak chcete, môžete si najať iného odhadcu, ktorý vám povie to isté čo ja.“ Zberám sa na odchod.

„To si teda píšete, že najmem!“ A tenký starecký prst pomaly otočí smerom k dverám.

Keď vyjdem von, vydýchnem si. Také prípady ako ona sú, našťastie, ojedinelé. Väčšina ľudí si najme našu firmu, aby si dali ohodnotiť predmety nájdené na povalách, v pivniciach, ktoré boli roky zapadnuté prachom a náhodou objavené, alebo veci, ktoré sú v rodine od nepamäti, a oni

tušia, že majú veľkú cenu, ale nikomu predtým nenapadlo dať ich znalecky ohodnotiť. A potom prichádzam ja alebo niektorý z mojich kolegov, a majitelia zostávajú s úsmevmi od ucha k uchu mľaskať spokojnosťou nad starými kusmi nábytku, porcelánovými súpravami, príbormi, vázami, obrazmi... Alebo vyjavene pozerajú na vec, ktorú vídali dennodenne, akoby ju videli prvýkrát v živote, iba preto, lebo vysoko odhadnutá cena dáva zrazu veciam nový význam. To je tiež dôkazom toho, že hodnota vecí je relatívna.

Nadýchnem sa čerstvého vzduchu a kráčam chodníkom od domu k svojmu autu. Cestu mi lemujú pestované kvety, je vidieť, že o záhradu sa pani dobre stará. Možno až prehnane, pretože záhony pestrofarebných kvetov sú vlastne strašne rozsiahle. Taká záplava kvetov hraničí až s obsesiou. Stará pani je asi cvok. A nemá na práci nič iné, iba pestovať kvety a hádať sa s ľuďmi o niečom, o čom sama určite dobre vie, že to nie je pravda. Celkom dobre si viem predstaviť, že tu raz nejakého odhadcu ceny jej škaredého taniera zabije motykou a zahrabe ho pod tie kvety. Možno to už aj spravila, a preto sa im tak darí. Pri tej predstave sa mi tvár skriví odporom a rýchlo nastupujem do auta.

— NA OBED A KÁVU SA ZASTAVÍM v reštaurácii pri ceste. Všimla som si ju iba vďaka ceduli Reštaurácia/Restaurant Lipa, 50 m. Zašitá medzi listnatými stromami vyzerá ako obrovský hrieb. Zaparkujem vedľa ďalších troch áut, podľa čoho usúdím, že to tu určite nie je nabité. Vojdem dnu, pričom nad dverami zazvoní mosadzný zvonček. To mi príde infantilné a zbytočné, pretože hneď pri vchode je recepcná a zdraví ma.

„Dobrý deň,“ odpoviem a prejdem z malej chodby do prevažne dreveného interiéru. Lavice, stoly, stoličky zo svetlého dreva osídľujú len traja ľudia – žena s dieťaťom pri jednom stole a akýsi muž pri druhom.

Pozdravím a sadnem si k stolu pri okne s výhľadom na veľkú lipu. Podľa nej sa to tu asi volá. Spoza oblakov vyjde slnko a prudko mi zasvieti do očí. Uvedomím si, že je koniec mája a pomaly začína leto. Ani neviem, kedy sa tá zmena udiala. Ešte pred chvíľou vykúkala tráva spod snehu, a zrazu je teplo ako v lete. Neznášam leto. A teplo. A slnko. Mojim snom je presťahovať sa do nórskeho Tromsø, kde je štvrtroka obdobie temna, pretože slnko zostáva pod obzorom. Tu sa toho nikdy nedožijem a zostáva mi len vydržať, ako mi slnko opeká hlavu.

O chvíľu je pri mne čašníčka a pýta sa, čo si dám. Listujem jedálnym lístkom, aj keď vopred viem, čo chcem. Takmer vždy si dám to isté. Vyprážaný syr a hranolčeky. Pozostatok z detstva a zlozvyk, ktorého sa už asi nikdy nezbavím.

„Vyprážený syr a hranolčky. A presso. S mliekom.“

„Hneď to bude.“ Mladá servírka nemôže mať viac ako dvadsať a závrtná kariéra v hoteli Lipa ju zrejme nečaká. Napokon, pre pokojný život to asi stačí. Opäť sa pristihnem, ako rozmýšľam o Tromsø. V poslednom čase sa mi to stáva dosť často. Predstavujem si, ako ležím na snehu a pozorujem polárnu žiaru, budím sa do tmy, kde mi za celý deň slnko nepretne oči... Možno sa tam raz naozaj presťahujem. A možno sa tam jedného dňa preberiem a pri mojej amnézii nebudem vedieť, kde som.

Servírka v červených teniskách mi nesie nezdravú kopu vyprážených pokrmov, a aby som svojmu telu naozaj dala zabráť, tatársku omáčku navrch. Dám si prvý hlt a opäť si potvrdím, že jednoduché a nezdravé veci chutia najlepšie. O chvíľu zjem celý tanier a ťažko dýcham s plným bruchom ako fanúšik obžerstva. Pozriem sa von, kde vetrik hýbe listami stromov, a odrazu mi napadne, že by som mohla urobiť to, čo som neurobila už dávno. Ísť sa prejsť. Niekam do prírody, nadýchať sa čerstvého vzduchu a spáliť kalórie, ktoré som práve do seba dostala. Veľkou výhodou pri mojej práci je, že ak idem niečo ohodnotiť mimo kancelárie, nik nevie, ako dlho to bude trvať. A šéfovi je v poslednom čase aj tak všetko jedno, pretože mu zomrela žena. Bola maniačka v opaľovaní. Len čo sa trochu oteplilo, preležala na slnku aj celé hodiny, a dokonca chodila na dovolenku do teplých krajín aj v zime, lebo vraj jej chýba slnko. Striekala sa kokosovým olejom a opa-

lovala dovtedy, kým nevyzerala ako černoška. Potom dostala rakovinu kože a do troch mesiacov zomrela. To bolo zhruba pred polrokom a šéf je odvtedy dosť mimo, dokonca mám podozrenie, že trpí depresiou. Je teda jedno, kedy sa vrátim, a nič mi nebráni, aby som vybehla hore lesnou cestou, ktorú som si všimla na parkovisku.

Nalejem do seba kávu, zaplatím a vyberiem sa vyšliapanou cestičkou medzi stromami, smerujúcou hore, na akýsi kopec. Viem, že pri mojej diagnóze by som nemala chodiť na miesta, ktoré nepoznám, a z ktorých nie je jasne viditeľná cesta späť. Ale risknem to.

Čím som vyššie, tým sú stromy lemujúce chodník hustejšie a ich košaté koruny prepúšťajú čoraz menej svetla. Pripomína mi to stan v záhrade starých rodičov, kde sme sa s bratom skrývali pred slnkom, pred svetom, pred reálnym životom. Niekedy nám tam mama rozprávala rozprávky a otec nás strašil vlastným tieňom, pričom napodobňoval zvuky zvierat. Bola to akási bublina v realite, v ktorej vznikla celkom iná realita. A dnešné tlmené svetlo mi ju pripomína. Žiadna bublina v realite to však nie je, pretože fľaša od koly odhodaná v tráve a pokrčená cigaretová škatuľka rovno pod mojimi nohami sa do vymysleného sveta nehodia.

Kráčam ďalej, žiadni ľudia, len lietajúci hmyz a vtáky, dávajúce svoju prítomnosť najavo hlasným spievaním. Zhruba po tristo metroch kotlina mizne a lesný chodník prechádza na vyvýšený terén, odkiaľ je výhľad na mes-

to. Vzdialené budovy, zväčša paneláky, pôsobia neznámo a cudzo. Keby som stála pri nich, určite by som vedela, kde som, no odtiaľto neviem určiť ani jeden oporný bod, ktorý by som spoznala. V diaľke sa týčia len anonymné budovy s anonymnými ľuďmi v nich. Žijem v tomto meste už dvadsaťdeväť rokov a stále neviem, čo všetko skrýva. A popravde, ani sa mi to nechce objavovať. So svojím prehliadaním budem spokojne žiť naďalej. Veď ako sa hovorí: pod slnkom býva najväčšia tma. Študovala som síce inde, ale po škole som sa vrátila naspäť, pretože som si tu takmer ihneď našla prácu. Šéf pozná z nejakých mne doteraz neznámych príčin môjho otca, ktorý sa za mňa prihovril, išla som na pohovor a odvtedy som v jeho firme. Protekčné dieťa. Fuj. Žiadnemu zo svojich kolegov som to nepovedala a ani to nikomu na nos nezavesím. Neviem, či to bude plným žalúdkom alebo nudou z výhľadu, alebo tichom naokolo, ale začínam byť unavená. Rozmýšľam, či ísť ešte ďalej lesnou cestou, ktorá sa opäť zvažuje do kotliny alebo sa vrátiť. Rozhodnem sa ísť späť, keď mi vtom zazvoní telefón. Mama. Aj keď žijem v tom istom meste ako rodičia, nebývam s nimi, ale vo vlastnom byte, pre istotu na opačnom konci mesta, aby boli mamine možnosti kontrolovať ma čo najmenšie. Zvykne mi volať každý deň, aby sa uistila, či práve nie som stratená na nejakom mieste, či si pamätám, kde som, či som dnes mala výpadok alebo nie. No nikdy mi nevoláva cez obed. Teda aspoň pokiaľ si pamätám. Zdvihnem.

„Ahoj, mami.“

„Ahoj, Agneska. Kde si?“ To býva takmer vždy mamina prvá otázka a ja si pri nej pripadáam ako nesvojprávny blázon.

„Som na kopci za mestom.“

„Čo?! A čo tam robíš?“

„Len mi tak napadlo prejsť sa.“

„Čo?!“

„Prejsť sa. Čo je to zakázané?!“

„Ale nie, len je to čudné, že si cez pracovnú dobu kdesi na kopci.“

„Neďaleko som bola robiť odhad, potom som išla na obed, a potom mi napadla prechádzka. A vôbec, keď vieš, že som v práci, prečo mi voláš?“

„Nevieš, kde je Peter? Už odvčera mi nedvíha telefón.“

Peter je môj brat. Aj keď netrpí nijakou poruchou, mama sa ho snaží držať rovnako nakrátko ako mňa. Vždy mu to liezlo poriadne na nervy a myslím, že mi to v kútiku duše dáva za vinu. Je o päť rokov mladší, študuje posledný rok na vysokej a už sa nemôže dočkať, kedy vypadne z domu.

„Netuším, kde je.“

„Včera spal u Zuzky a odvtedy sa nevrátil. Zdvihnúť telefón mi môže, nie?!“

Zuzka je jeho frajerka, s ktorou si veľmi nerozumiem, a desím sa predstavy, že by s ňou mohol mať dieťa. S bratom vychádzam dobre, máme aj podobné názory na život,